

Yeni nəsil Azərbaycan bəstəkarlarının kamera-instrumental əsərləri

Məhyəddinli Günay (Ü. Hacıbəyli ad. BMA)

Fakültə: Tarix-nəzəriyyə

İxtisas: musiqi nəzəriyyəsi

Kurs: I

Elmi rəhbər: BMA-nın professoru, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru Gülzar Mahmudova

Müasir mədəniyyətin reallıqları, onun bədii təcrübələrinin rəngarəngliyi, prioritetlərin qeyri - müəyyənliyi, hadisələrin paralelliyi və simultanlığı, habelə, meyllərin və nöqtəyi-nəzərlərin daha çox olması ilə bütöv, bitmiş dövrün obrazının yaradılmasına mane olur. İncəsənətin çoxəsrlik təkamülü boyunca olduğu kimi, dövrümüzün mədəni paradigması da bir çox cəhətdən yalnız stereotipik çərçivələrə və sxemlərə sığmayan, həm də ayrı-ayrı tendensiyalar və istiqamətlər haqqında bütöv təsəvvürləri dağıdan yaradıcı insanların fiqurlarını müəyyən edir. Həmin yaradıcı fiqurlar musiqi sahəsində xüsusilə sevilir. XX əsrin mürəkkəb tablosu fonunda həmin fiqurların açdığı cığırla irəliləyən və öz üslubunu, öz yaradıcı simasını tapan bəstəkarlar arasında tədqiqat işimizin də əsasını təşkil edən yeni nəsil Azərbaycan bəstəkarlarının bir sıra nümayəndələri – Əli Əlizadə, Aliyə Məmmədova və Firudin Allahverdinə qeyd etmək lazımdır. Tədqiqat işimizdə adı çəkilən bəstəkarların dissertasiyanın konseptual planına uyğun seçilmiş müəyyən kamera-instrumental əsərləri ətraflı şəkildə təhlil olunacaq. Əsas qeyd olunası məqam isə müasir

kamera-instrumental musiqisimizdə Əli Əlizadə və Aliyə Məmmədovanın müəllimi olmuş Fərəc Qarayevdən gələn xətt və bu bağlılıq da öz əksini tapacaq. Firudin Allahverdi isə Xəyyam Mirzəzadənin tələbəsi olmuşdur.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan bəstəkarlarının kamera-instrumental yaradıcılığı ilə bağlı yazılmış müxtəlif tədqiqatlar olsa da, bizim nəzərdə tutduğumuz bəstəkarlara müraciət və onların yaradıcılığının özünəməxsus cəhətlərinin göstərilməsi ilk haldır. Bu baxımdan Azərbaycan kamera-instrumental musiqisinin müasir simasının göstərilməsi və buradakı yeniliklərin təqdimi etibarilə işimizin mövzusu aktualdır.

İşin gedişatı və əsərlər, habelə, konseptual plan və bəstəkarların müəyyən olunmuş nümunələrdə təqdim etmək istədiyi ideya və s. kimi məqamlarla bağlı Əli Əlizadə, Aliyə Məmmədova və Firudin Allahverdi ilə söhbətlər aparılıb. İşdə həmçinin kamera-instrumental musiqi janrının tarixi inkişaf yolu, onun XX əsrdə yeni siması, habelə, Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında əksinə də yer ayrılmışdır. Həmçinin ötən əsrin sonunda yaradılmış yeni ansambllar (məsələn, “SoNoR”) və onların kamera-instrumental musiqisimizdə roluna da toxunulmuşdur. Ümumiyyətlə, XIX əsrin sonunda kamera janrlarının “xüsusi çəkisi”nin artımı bütün dünya musiqi mədəniyyəti üçün səciyyəvi idi. Sonuncunun səbəbləri Lev Raabenin monoqrafiyasında kifayət qədər əks olunmuşdur. Tədqiqatçı tərəfindən kamera janrlarına “tələbatın artması”nın müxtəlif regionlar üçün ümumi ideya-estetik şərtləri verilmişdir. Müəllif qeyd edirdi: “XX əsr musiqi sənətinin ziddiyyətli və dəyişkən burulğanında kamera janr-

ları ən kiçik mənəvi nüansları, incə emosional vəziyyətləri, həssaslıqları, habelə, fəlsəfi və etik kateqoriyaları, getdikcə güclənən intellektual və psixoloji meylləri nümayiş etdirmək qabiliyyətinə cavab verdi". L.Raabenin fikrincə, XIX əsrin sonlarında başlayan Avropa musiqisinin "texniki cəhətdən yenidən silahlanması" və müxtəlif ölkələrdə milli hərəkatlar da yaradıcılığın bu sahəsinə marağı artırırdı. Odur ki, janrın XXI əsrdə aktual olması və xüsusilə Azərbaycan bəstəkarlarının yaradıcılığında aktiv tərənnümü heç də təsadüfi deyil. Azərbaycan bəstəkarlarının kamera-instrumental əsərləri haqda danışarkən Tohid Quliyevin "Kamanlı alətlər üçün kamera-instrumental və konsert janrında yazılmış Azərbaycan musiqisi" (1971) elmi işinə də nəzər yetirilmişdir. Bundan başqa qeyd etmək lazımdır ki, məhz kamera-instrumental janrında yenilikçi təmayüllərlə çıxış etmiş və parlaq nümunələr yaratmış Fərəc Qarayev yaradıcılığı və onun xüsusiyyətləri işimizdə xüsusilə vurğulanmışdır.

